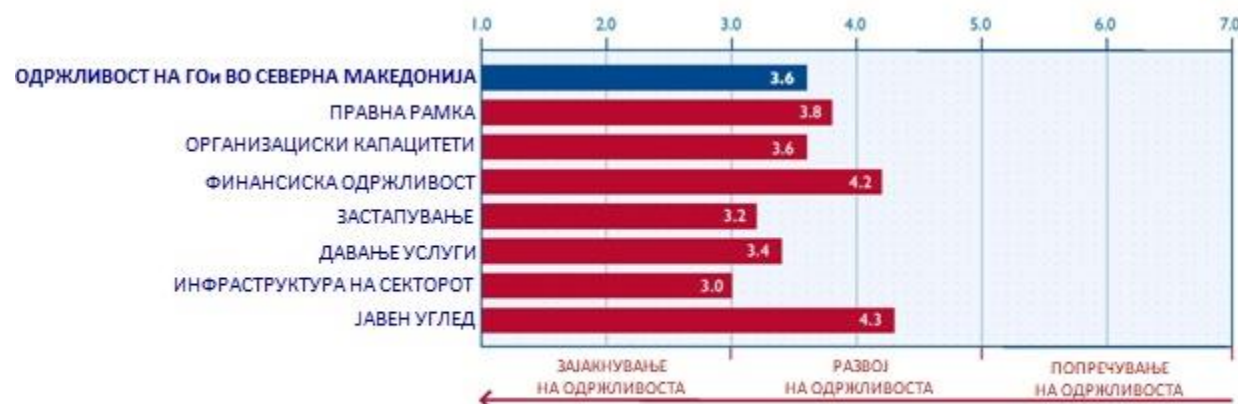

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Главен град: Скопје
Население: 2.128.262
БДП по глава на жител (ПКМ): \$16.479
Индекс за човековиот развој: Висок (0,774)
Слобода во светот: Делумно слободно (66/100)

ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ: 3.6

Пандемијата предизвикана од КОВИД-19 имаше силно влијание врз општествените, економските и политичките случувања во Северна Македонија, вклучително и врз работата на граѓанските организации.

Истовремено со почетокот на пандемијата, државата се соочи со политичка и институционална криза. Премиерот Зоран Заев си даде оставка во јануари, а Собранието беше распуштено на 16 февруари. Потоа беше формирана техничка влада која имаше задача да организира предвремени избори. Поради пандемијата, изборите беа одложени од 12 април за 15 јули. По одржувањето на изборите, претходната владејачка коалиција помеѓу Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) и Демократската унија за интеграција (ДУИ) повторно доби најмногу гласови, со што го доби мандатот да формира влада.

Поради политичката криза, државата беше предводена од техничката влада која немаше јасен политички мандат во раните фази на пандемијата. На 18 март 2020 година претседателот на Северна Македонија потпиша Одлука за прогласување вонредна состојба со која техничката влада доби право да управува со декрет до 13 јуни 2020 година. Со цел да се спречи ширењето на вирусот беа воведени рестриктивни мерки кои вклучуваа полициски час, ограничување на движењата, кои не се неопходни, како и затворање на границите и ограничување на воздушниот сообраќај. Посебни дозволи за движење им беа доставени на ГОи и на активистите кои обезбедуваат хуманитарна помош и социјални услуги за најранливите заедници, па на тој начин им беше дозволено да патуваат низ државата и покрај забраните. Беа воведени и мерки против поединци за ширење невистинити информации за КОВИД-19 на друштвените мрежи.

Во 2020 година Северна Македонија забележа напредок, но и значително уназадување во поглед на евроатлантските аспирации. По потпишувањето на пристапниот протокол во 2019 година, државата стана дваесет и деветтата земја членка на Организацијата на Северноатлантскиот договор (НАТО) на 27 март 2020 година. Сепак, долготрајните обиди за влез во Европската Унија (ЕУ) повторно беа блокирани зашто Бугарија стави вето против почеток на пристапните преговори во ноември 2020 година, со барање во преговорите да бидат вклучени билатералните прашања меѓу двете соседни земји во врска со македонскиот идентитет, јазикот и историјата.

Севкупната одржливост на граѓанското општество забележа благо подобрување во 2020 година, најмногу поради способноста на ГОи да се приспособат и да го намалат влијанието од пандемијата. Организациските капацитети во рамките на граѓанскиот сектор беа подобрени со проширувањето на членството, зголемениот интерес за волонтерство и зголемената употреба на технологијата, а граѓанските организации бргу се приспособија на новите околности што ги наметна пандемијата, па нудеа нови услуги со цел да ги задоволат потребите на членовите, што доведе до подобар успех во областа давање услуги. Јавниот углед на граѓанскиот сектор, исто така, беше подобрен поради позитивната медиумска покриеност и признанието на граѓаните за позитивната улога на граѓанските организации во општеството, особено за време за кризата со КОВИД-19. Во исто време, финансиската одржливост на граѓанскиот сектор забележа благо влошување поради намалените државни фондови наменети за граѓанските организации како од централните така и од локалните буџети. Правната рамка, застапувањето и инфраструктурата на секторот останаа стабилни.

Бројот на регистрирани граѓански организации во 2020 година се намали. Според податоците на Централниот регистар на Северна Македонија (ЦРСМ), до крајот на 2020 година имало вкупно 10.812 граѓански организации, што е помалку од 15.476 граѓански организации во 2019 година. Сепак, сè уште постојат нејаснотии во поглед на прецизноста, корисноста и навременоста на податоците за граѓанскиот сектор кои се достапни од ЦРСМ.

ПРАВНА РАМКА 3.8

Правната рамка за дејствување на граѓанските организации во Северна Македонија остана непроменета во текот на 2020 година, а беше под влијание и на позитивни и на негативни случувања.

Законот за здруженија и фондации од 2010 година и понатаму претставува релативно јасна и овозможувачка рамка за дејствувањето на здруженијата и фондациите која ги истакнува условите за организациската структура, обврските за известување и за другите аспекти од

работата на ГОи. Постапката за регистрирање граѓанска организација е главно брза и едноставна. Иако во 2019 година беше вложен напор да се укинат давачките за регистрирање граѓански организации, сепак тие продолжија да важат и во 2020 година.

ГОи задолжително треба да ги регистрираат проектите финансирани од ЕУ во Секретаријатот за европски прашања. Во 2020 година постапките за пријавување проекти беа поопширни и потешки, па ГОи наидуваа на административни пречки при спроведувањето на проектите.

ГОи главно дејствуваат без да бидат вознемирувани од страна на државните институции, иако се случуваат поединечни инциденти. На пример, една граѓанска организација која дава хуманитарна, медицинска и правна помош во кампови за мигранти пријави дека полициски службеник своеволно ја попречил нивната работа со тоа што им забранил пристап на правниот тим и на медицинското лице без притоа да покаже службен документ за таквата одлука.

Брзите измени на ограничувањата на движењето и групирањето во првата половина на 2020 година, кои беа воведени како дел од мерките на Владата за спречување на ширењето на КОВИД-19, влијаеја врз работата на ГОи. Некои ГОи беа принудени да ги одложат теренските активности или да укинат одредени делови од нивните проекти.

Исто така, во 2020 година беа забележани и позитивни промени во правната рамка за дејствувањето на ГОи. Најзначаен настан е усвојувањето на Законот за младинско учество и младински политики во јануари. Новиот закон - прв закон во државата што ги регулира овие прашања - ги дефинира младинските организации и воведува Национално советодавно тело за младински политики, како и Регистар на младински организации. Законот за спречување и заштита од дискриминација кој треба да ги промовира и подобри еднаквоста и заштитата од дискриминација во државата, во октомври 2020 беше донесен уште еднаш, откако Уставниот суд го укина Законот од 2019 година зашто беше донесен без потребното мнозинство. Овој закон е важен за ГОи кои работат во областа на човековите права и еднаквоста, а беше донесен со значителна поддршка и вклученост на граѓанскиот сектор.

Законот за спречување на перење пари и финансирање тероризам од 2018 година остана проблематичен за ГОи и во 2020 година. Банките продолжија да ги третираат ГОи како високоризични субјекти и затоа им наметнуваа комплицирани постапки за отворање банкарски сметки и спроведуваа ригорозен надзор на банкарските сметки и трансакции на ГОи. Во 2020 година, благодарение на силната соработка меѓу ГОи и властите, беше воведена проценка на таргетираните ризици со цел да се проценуваат конкретни ризици на финансирање тероризам од страна на ГОи и да се одреди соодветна методологија за извршување на таквите проценки во иднина.

ГОи немаат правни ограничувања кога станува збор за нивната можност за пристап до различни извори на финансирање, вклучително преку генерирање приход и економски активности, организирање кампањи за донации, прифаќање фондови од странски донатори, или пак конкурирање за јавни набавки.

Со Законот за донации и за спонзорства во јавните дејности, ГОи се изземени од данокот на додадената вредност (ДДВ) за странски грантови и домашни донации. Приходот кој потекнува од извори што не се економски активности е изземен од данокот на добивка. Економските активности на ГОи подлежат на повластена даночна стапка од 1 процент од вкупниот генериран приход од економската активност во календарската година за суми што надминуваат 1 милион денари (16.260 евра). Волонтерските трошоци се, исто така, ослободени од персонален данок.

Во 2020 година немаше конкретни програми за обуки за законите што ги опфаќаат ГОи. И покрај тоа, Граѓанскиот ресурсен центар и Македонското здружение на млади правници (МЗМП) имаат активни програми за правна поддршка. Доколку имаат пристап до информатички алатки, ГОи од сите региони на државата имаат пристап до правна помош.

ОРГАНИЗАЦИСКИ КАПАЦИТЕТИ: 3.6

Организациските капацитети во рамките на граѓанскиот сектор во 2020 година беа благо подобрени поради проширувањето на членството, зголемениот интерес за волонтерство и зголемената употреба на технологијата од страна на ГОи.

ГОи беа меѓу првите организации кои ја препознаа сериозноста на пандемијата и бргу ги приспособија проектните активности за да ги задоволат потребите на најпогодените категории, вклучувајќи ги маргинализираните групи и ранливите заедници. Бројот на корисниците на услугите на граѓанскиот сектор се зголеми, затоа што ГОи, особено оние кои даваат хуманитарна помош и оние кои дејствуваат на грасрут ниво, опсежно работеа со членовите за да одговорат на нивните потреби.

Состојбата со кадарот на ГОи, од друга страна, пак, дополнително се влоши во 2020 година поради кризата. Според истражувањето за влијанието на пандемијата врз финансиската одржливост на граѓанскиот сектор што го спроведе Здружението Конект, 36 проценти од испитаните ГОи одговориле дека се соочиле со тешкотии да го задржат моменталниот кадар. Податоците од ЦРСМ покажуваат дека бројот на вработените во секторот е благо покачен од 1645 во 2019 година на 1677 во 2020 година. Сепак, овој број е намален како процент на вработеност во државата, од 0,29 на 0,2 проценти. ГОи, особено оние кои дејствуваат надвор од главниот град, пријавуваат сè поголеми тешкотии при регрутирањето квалификуван кадар поради постојаната емиграција.

ГОи забележаа зголемување на бројот на вклучени волонтери среде пандемијата со КОВИД-19. На пример, ЛГБТИ Јунајтед Тетово забележа зголемување од 30 проценти на бројот на волонтерите вклучени во обезбедувањето храна и намирници за локалната

заедница. Неформална група волонтери од различни сектори, вклучително и медицински доктори и приватни компании, се здружија под името 3Д Принт Медицинска Опрема со цел да произведат и да дистрибуираат заштитна опрема на повеќе од 20 000 доктори и работници од прв ред низ целата држава. И покрај тоа, ГОи продолжија да се соочуваат со административни пречки при развивањето волонтерски програми и со сè поголеми предизвици при прифаќањето и работењето со странски волонтери.

Според Извештајот за управувачките практики, транспарентноста и отчетноста на граѓанските организации за 2019 година, изготвен од Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС), речиси три четвртини од ГОи (73 проценти) имаат стратешки планови. Сепак, речиси половината од нив (49 проценти) немаат планови за надзор и проценка за нивните стратегии. Ваквите практики не претрпеа значителна промена во 2020 година зашто стратешкото планирање не беше приоритет за ГОи во текот на годината. Наместо тоа, ГОи беа сосредоточени на приспособување на нивните програми на новата реалност во пандемијата, со цел продолжување и постигнување резултати, како и задоволување на потребите на корисниците на нивните услуги во пандемијата преку краткотрајни проекти. Според Извештајот на ТАКСО за состојбата на овозможувачката околина и капацитетите на граѓанското општество за 2019 година, во многу организации недостига јасно разграничување на улогите на нивните управувачки органи.

Техничкиот напредок придонесе за најголемите подобрувања во организациските капацитети на секторот во 2020 година. Најголемиот број ГОи имаат пристап до интернет, како и модерна техничка канцелариска опрема која им овозможи бргу да се приспособат на употребата на онлајн алатките за нивната секојдневна работа. Граѓанскиот ресурсен центар им обезбеди бесплатно користење на видеоконференциската платформа Зум од јули до крајот на декември 2020 година. Истовремено, ГОи изразија загриженост зашто немаат соодветно знаење и пракса за заштита на приватноста и онлајн безбедност, особено во поглед на начинот на чување и размена на информациите.

ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ: 4.2

ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Финансиската одржливост на граѓанскиот сектор благо се влоши во текот на 2020 година поради намалувањето на државните фондови за ГОи како од централните така и од локалните буџети. Истражувањето за влијанието на пандемијата врз финансиската одржливост на ГОи спроведено од Здружението Конект покажа дека 62 проценти од ГОи се соочиле со финансиски тешкотии; 64 проценти посочиле дека им се потребни дополнителни средства за да одговорат на итните потреби на граѓаните; додека 44 проценти одговориле дека

привремено им се запрени грантовите или другите извори на финансирање. Ваквите трендови беа потврдени и со податоците од електронскиот прашалник доставен до претставниците на ГОи со цел да се соберат повеќе репрезентативни податоци за *Индексот на одржливост на граѓанското општество*. Според ова истражување, 57,7 проценти од испитаниците посочиле дека бил намален пристапот на граѓанскиот сектор до различни извори на финансиска поддршка во 2020 година.

Општо земено, поголемите ГОи имаат пристап до долгорочно финансирање од неколку донатори, додека пак поголемиот број ГОи зависат од еден или два донатора за краткорочно финансирање. ГОи и понатаму во голема мера зависат од странските донатори за финансирање. Според Матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество - Национален извештај за Северна Македонија за 2020 година, речиси 80 проценти од испитаните ГОи добиваат финансиски средства од странски донатори.

Според Матрицата за следење, 82,4 проценти од ГОи веруваат дека финансирањето на ГОи од јавните фондови е недоволно и не е пропорционално со нивните потреби. На почетокот на пандемијата Владата укина повеќе од половина милион евра средства наменети за поддршка на ГОи од буџетот за 2020 година. Овие средства требаше да бидат обезбедени преку Генералниот секретаријат на Владата и повеќе различни министерства. Бидејќи ваквата одлука беше донесена без никаква консултација со Советот за соработка и развој на граѓанскиот сектор, или пак со јавноста, ГОи ја повикаа Владата уште еднаш да ја разгледа одлуката по реакциите на граѓанскиот сектор, а Генералниот секретаријат објави повик за обезбедување финансиска поддршка на ГОи за спроведување на мерките за заштита од КОВИД-19. Преку оваа програма, вкупно 29,5 милиони денари (околу 581.000 долари) им беа доделени на четириесет проекти на ГОи. Во февруари 2020 година, според новодонесениот Закон за бесплатна правна помош, Министерството за правда објави повик за обезбедување финансиска поддршка за овластените ГОи и правните клиници со цел давање услуги за примарна правна помош. Сепак, нема информации дали согласно овој повик се доделени средства во текот на годината. Исто така, не беа осмислени конкретни мерки за ГОи во ниту еден од четирите пакети мерки донесени од Владата за надминување на негативното економско влијание од пандемијата во 2020 година.

Исто така, имаше само неколку јавни повици за поддршка на ГОи на локално ниво во 2020 година, зашто многу од општинските власти ги пренаменија фондовите наменети за ГОи за други цели. Згора на тоа, повеќето од средствата за ГОи распределени од општините се доделуваат на спортски клубови наместо на ГОи, иако и двата типа организации се финансирани од истата буџетска линија.

Степенот на финансирање од странските фондови генерално остана непроменет во текот на 2020 година, иако многу донатори ги преориентираа своите средства за справување со кризата предизвикана од КОВИД-19. Преку програмата Цивика мобилитас 2019-2022, финансирана од Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ), а спроведена од МЦМС, приближно 5,6 милиони швајцарски франци (приближно 6,3 милиони долари) ќе бидат доделени во форма на грантови на ГОи во период од четири години. Во 2020 година Цивика мобилитас додели вкупно 60 милиони денари (приближно 1,2 милиони долари) на

петнаесет ГОи за поддршка на нивниот институционален развој и зајакнување на капацитетите. Исто така, Цивика мобилитас додели 31,2 милиони денари (приближно 612.000 долари) во ад хок грантови за да им овозможи на ГОи да ги задоволат неопходните потреби поврзани со кризата предизвикана од КОВИД-19. Фондацијата Отворено општество Македонија (ФООМ) додели 779.600 долари за проекти наменети за поддршка во кризата предизвикана од КОВИД-19.

Во јануари 2020 година Делегацијата на ЕУ објави повик за поддршка на мрежи и платформи на граѓански организации во вкупен износ од 2,5 милиони евра. Сепак, ГОи кои беа водечки спроведувачи на проектите финансирани од ЕУ во текот на последните пет години, немаа право да аплицираат за овие средства, па така отпаднаа повеќето угледни ГОи во државата. Голем број ГОи изразија загриженост зашто ваквата практика може да им наштети на многу ГОи чиј главен извор на финансирање е ЕУ.

Новата стратегија за соработка за развој на Северна Македонија во периодот 2020-2025 година на УСАИД дефинира три развојни цели: поголем економски раст преку подобрена конкурентност; поттикнување економски можности привлечни за младите, зајакнување на нивните работни способности и поттик младите да преземат активна улога во развојот на земјата; како и поддршка за неопходна отчетност на владините институции и зголемување на учеството на граѓаните во активности насочени кон борба против корупцијата. Други донатори, како на пример Британската амбасада, Амбасадата на Кралството Холандија, како и некои помали билатерални донатори се, исто така, сè уште присутни во државата.

Капацитетите на ГОи за финансирање и понатаму се ограничени, а немаше ни значителни промени во онлајн донирањето во 2020 година. Иако Законот за донации и за спонзорства во јавните дејности нуди даночни олеснувања за донации и за спонзорства, постапките за да се добијат овие даночни олеснувања и понатаму се многу комплицирани, па затоа нема голем ефект врз индивидуалните и корпоративните донации, особено од малите и средните претпријатија. Во април 2020 година итно беше изменет Законот за олеснување на постапката за донации на институциите кои се справуваат со КОВИД-19 и беше основан солидарен фонд. ГОи не беа вклучени во новите постапки пропишани со законот, иако и тие собираат донации и одговараат на потребите поврзани со пандемијата. Исто така, ГОи не беа препознаени како потенцијални приматели на средствата од фондот кој во значителна мера беше финансиран од компаниите.

Во 2020 година компаниите дадоа значајна поддршка на активностите како одговор на пандемијата со КОВИД-19. Најголемиот дел од ваквата поддршка беше директно насочен кон јавните институции, иако значителна поддршка им беше дадена и на ГОи, особено од произведувачите и претпријатијата за храна и производи за домаќинството.

Во 2020 година не е забележана значителна промена во степенот на вклученоста на ГОи во активностите за остварување приход. Според Матрицата за следење, 48,8 проценти од ГОи се вклучени во економски активности. Измените на Законот за јавните набавки во 2019 година овозможуваат државата да има повластен третман или резервирани набавки за одредени услуги на ГОи. Ова беше видено како можност ГОи да го искористат овој извор на финансирање. Сепак, нема примери што покажуваат дека ваквата одредба била искористена во текот на 2020 година.

Системите за финансиско управување на ГОи мора да се во согласност со барањата на донаторите и државните закони и мора да овозможуваат транспарентно известување. Во 2020 година не беа забележани значајни промени во практиките на финансиското управување на ГОи, затоа што беше тешко ГОи да одвојат средства за развивање политики и постапки во оваа област среде пандемијата.

ЗАСТАПУВАЊЕ: 3.2

Застапувањето на ГОи остана непроменето во текот на 2020 година. И покрај тешките околности во текот на годината, како што се ограничувањата на движењето и слободата на групирање воведени поради вонредната состојба, како и попреченото работење на Собранието речиси половина време од годината, ГОи сепак успеаја да постигнат позитивни резултати преку нивните иницијативи и напори за застапување. ГОи дадоа придонес во релевантните процеси на креирање политики, како што се нацртот на Законот за лобирање, подготовката на Националната стратегија за борба против корупцијата и изборот на кандидати за Комисијата за спречување и заштита од дискриминација. Исто така, многу политичари учествуваа во онлајн настаните организирани од ГОи со што покажаа подготвеност за соработка кога станува збор за прашања од заеднички интерес.

Советот за соработка со и развој на граѓанското општество, основан во 2018 година, продолжи да ја промовира соработката меѓу ГОи и Владата, а исто така продолжи и да го поттикнува понатамошниот развој на граѓанскиот сектор. Во 2020 година беа организирани девет сесии на кои се дискутираа политиките значајни за ГОи, како на пример јавното финансирање на ГОи, програмите за прекугранична соработка и вклученоста на граѓанското општество во антикризните тела. ГОи поднесоа пет пати повеќе предлози за разлика од минатите години како одговор на повикот на Советот за поддршка на граѓанското општество во придонесот кон подготовката на владината програма за 2021 година.

И покрај постојаните предизвици, во 2020 година ГОи останаа вклучени во процесите на креирање политики на локално и на национално ниво, а некои од нивните иницијативи беа прифатени од властите. Иако ГОи првично не беа вклучени во управувачките антикризни тела оформени заради справување со пандемијата, како одговор на застапувањето на ГОи Владата вклучи двајца претставници на ГОи во Главниот штаб за управување со кризи, иако не им беше дадено право на глас. Соработката помеѓу Владата и ГОи беше подобра на

локално ниво. Еден претставник на ГОи во Општина Гостивар, на пример, е претседател на локалното антикризно тело.

Во текот на 2020 година ГОи беа вклучени во многу иницијативи на полето на транспарентноста. По серијата состаноци организирани со ГОи на национално ниво, Владата ги усвои Стратегијата за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија за 2019-2021 година и Акцискиот план во декември 2019 година, а официјално ги објави во јануари 2020 година. Како резултат на застапувањето водено од Центарот за граѓански комуникации, Државниот завод за ревизија воведо значителни промени во подготовката и објавувањето извештаи кои придонесуваат за поширок досег и подобро разбирање на процесите за надзор и ревизија од страна на медиумите и јавноста.

Претставниците на ГОи, исто така, дадоа придонес со својата стручност како членови на работните групи кои изготвуваат различни закони и политики, вклучително и Законот за младинско учество и младински политики што беше донесен во јануари 2020 година, и Законот за спречување и заштита од дискриминација, донесен по втор пат во октомври 2020 година. ГОи, исто така, беа дел од работните групи за Законот за еднакви можности, Законот за спречување и заштита од родово-базирано насилство, како и за Законот за исплата на паричен надоместок на жртвите од кривични дела, сите изготвени во текот на 2020 година. Здружението Конект, заедно со Младинскиот културен центар (МКЦ) Битола, и Коалицијата на младински организации СЕГА од Прилеп се вклучени во подготовката на новата Стратегија за волонтерство и измените на Законот за волонтерство. Исто така, група граѓански организации предводени од ФООМ предложија модел за учество на ГОи во секторските работни групи со цел да се подобри структурниот дијалог помеѓу институциите и граѓанското општество во дванаесет различни сектори.

Откако Бугарија го попречи влезот на Северна Македонија во ЕУ, мрежа ГОи се насочија кон тоа да ја протуркаат европската агенда на државата во меѓународната заедница и да ги ублажат негативните исходи од процесот.

Група ГОи имаа ефективна соработка со Министерството за правда за ГОи да бидат изземени од нацрт-законот за лобирање во кој првично беа вклучени, навестувајќи дека таквиот закон претставува судир на интереси со Законот за здруженија и фондации според кој ГОи можат слободно да иницираат и да учествуваат во креирањето јавно мислење и политики. Финалната верзија на законот допрва треба да биде усвоена од Собранието.

Одреден број ГОи поддржани од Проектот за граѓанско учество финансиран од УСАИД, работеше со општините низ државата. Фондацијата за развој на локалната заедница - Штип работеше со општините во источниот регион за да основа и да ги зајакне локалните советодавни тела во различни области (вклучително и екологија, урбанизам и туризам) и даде препораки за подобрување на општинските совети, како и решенија за одредени општински проблеми. Беа формирани функционални советодавни тела во Штип, Пробиштип, Делчево, Кочани, Зрновци и Берово. Повеќето препораки беа прифатени од општините, а во некои случаи нивното спроведување беше вметнато како дел од проектите што ги спроведуваат ГОи. Фајненс Тинк работеше со единаесет општини со цел да ги вклучи граѓанското општество, претпријатијата, граѓаните и локалните медиуми во општинските

процеси на буџетирање. Општините прифатија 45 од граѓанските предлози како дел од процесите на партиципативно буџетирање.

Во 2020 година беше формиран Совет за координација и следење на процесот на Отворено владино партнерство (ОВП) за да учествува во создавањето на новиот Национален акциски план за Отворено владино партнерство. Советот се состои од четиринаесет члена, со еднаков број членови од владините институции и од граѓанското општество. Советот ќе работи на развојот на идните обврски и одговорности на Владата за промовирање отвореност, поттикнување граѓанска вклученост и придонес за поголеми промени во општеството.

ДАВАЊЕ УСЛУГИ: 3.4

Давањето услуги од страна на граѓанскиот сектор забележа благо подобрување во 2020 година како резултат на можноста ГОи да им даваат услуги на најранливите заедници за време на пандемијата со КОВИД-19.

Според истражувањето спроведено од Здружението Конект, околу 66 проценти од организациите ги нуделе своите услуги во текот на годината. Со добивањето посебни дозволи, на грасрут организациите им беше дозволено да одговорат на локалните потреби и на приоритетите на корисниците на нивните услуги за време на полицискиот час и вонредната состојба.

За време на кризата ГОи даваа хуманитарни услуги на луѓето на кои им е потребна помош, како на пример делење храна и заштитна опрема, помош на жртвите од семејно насилство, како и образовни и јазични програми за деца. Засолништата или безбедните куќи во Скопје, Битола, Струмица и Струга, кои беа финансирани од Министерството за труд и социјална политика во соработка со Црвениот крст, даваа услуги за бездомниците. Отворена порта - Ла страда обезбеди безбедно сместување, психолошко-социолошка

помош и основни потреби за жртвите на трговијата со луѓе и сексуалното насилство. Асоцијацијата за здравствена едукација и истражување - Скопје (ХЕРА) вклучи невработени жени од ромска националност за да обезбедат основни услуги како храна, лекови и помош за домаќинството на повозрасните и самохраните родители на деца со попреченост. Освен со хуманитарните услуги, ГОи исто така беа препознаени и како даватели на услуги за дигитални алатки и софтвер во текот на 2020 година. На пример, за време на пандемијата, Првиот семеен центар обезбеди онлајн советување за жртви и сторители на сексуално и семејство насилство, додека Евротинк-Центар за европски стратегии креираше сеопфатна

дигитална алатка за да се овозможи образование, надзор и споделување на знаењата поврзани со процесот на пристапување кон ЕУ.

Во 2020 година Македонското здружение на млади правници продолжи да нуди бесплатна правна помош за ранливите групи и поддршка за активностите за застапување (на пример, правно истражување во врска со одреден проблем на животната средина). Во декември 2020 година МЗМП потпиша Меморандум за соработка со Адвокатската комора кој вклучува обуки, истражувања и анализи за ефективно застапување, како и лобирање заради подобрување на законите и политиките за пристап до правда и заштита на човековите права. За време на кризата, регистрираните правни клиници и здруженија како што се Опции за здрав живот - Скопје (ХОПС), ХЕРА и Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените (ECE) нудеа бесплатна правна помош.

ГОи им ги нудат своите услуги на граѓаните, други организации, владини институции и на академската заедница бесплатно и без дискриминација во поглед на расата, полот, етничката припадност или сексуалната определба.

ГОи ретко добиваат финансиски средства од корисниците на услуги. Голем дел од нивните услуги се финансирани од странски донатори. Во текот на пандемијата со КОВИД-19 и новите, непознати околности, Владата ја призна позитивната улога на ГОи како даватели на услуги во локалните заедници во 2020 година. Сепак, како што веќе беше кажано, Владата обезбеди мала финансиска поддршка за ГОи за справувањето со последиците од пандемијата.

ИНФРАСТРУКТУРА НА СЕКТОРОТ: 3.0

Инфраструктурата за поддршка на граѓанскиот сектор не претрпе поголема промена во текот на 2020 година. И покрај тоа, ГОи формираа важни партнерства со други општествени групи и ја зголемија достапноста на онлајн обуките. ГОи имаат пристап до повеќе различни ресурси за зголемување на нивните капацитети, но ваквата инфраструктура е главно финансирана од странски донатори, со што се става под знак прашање нејзината долгорочна одржливост.

Во 2020 година националните и локалните ГОи имаа зголемен пристап до бројни бесплатни обуки. Со поддршката од ЕУ, Граѓанскиот ресурсен центар нудеше информации, консултации, обуки, бесплатна правна помош и услуги за управување со настани на други ГОи. ФООМ продолжува да дава значајна поддршка на два ресурсни центра во општините Струга и Струмица. Сепак, на ГОи во другите општини сè уште им недостига инфраструктурна поддршка.

Преминот кон работење од далечина во 2020 година ја зголеми достапноста на обуките што им се нудат на ГОи. Во новата фаза од програмата за техничка поддршка на ГОи финансирана од ЕУ (ТАКСО 3), која започна во 2019 година, беа организирани регионални работилници и обуки во кои учествуваа и ГОи од Северна Македонија. Овие обуки ги опфатија темите истражувања и застапување базирано на докази, волонтерство за општествени промени, дигитални алатки и постапување во итни ситуации. Граѓанскиот ресурсен центар организираше обука за вмрежување и формирање коалиции, практики за управување на ГОи, институционален развој и проширување на членството, како и собирање донации.

Неколку локални организации обезбедуваат финансиска поддршка за локални ГОи во рамките на проекти финансирани со странски фондови, со што ги поттикнуаа активистите и малите организации да наоѓаат решенија за локалните проблеми. Програмата Цивика мобилитас, спроведувана од МЦМС, е единствената локално управувана програма која обезбедува институционални грантови за ГОи кои работат во различни сектори како што се човекови права, здравствена заштита, земјоделство и рурален развој, владеење на правото, родови прашања, комуникации и медиуми, култура, лица со хендикеп и сиромаштија.

Постои соработка меѓу ГОи во многу области. Неколку коалиции работат заедно со цел исполнување на заедничките цели на полето на владеење на правото. Девет граѓански мрежи кои претставуваат повеќе од 100 ГОи се здружија за да застапуваат за приоритетното усвојување на Законот за спречување и заштита од дискриминација; Блупринт групата за реформи во правосудството и Платформата на граѓански организации за борба против корупцијата работеа заедно на неколку прашања; а девет ГОи активни на полето владеење на правото, транспарентност и добро управување неодамна ја основаа Коалицијата за пробација. Граѓанските коалиции се, исто така, активни и во областа на животната средина и здравството, а граѓански мрежи се здружија за да одговорат на предизвиците поврзани со КОВИД-19.

ГОи се, исто така, вклучени во здружени иницијативи со различни чинители. Здружението Конект продолжи да ја засилува соработката со бизнис-секторот преку Клубот на одговорни бизниси кој спојува ГОи и компании со цел да се спроведат активностите од заеднички интерес. Во 2020 година Македонската банкарска асоцијација, Единицата за финансиско разузнавање и Мрежата за финансиска одржливост на граѓанските организации формираа Платформа за дијалог која се фокусира на ризиците од финансирање тероризам, што е од суштинско значење при давањето препораки за олеснување на товарот на ГОи наметнат од различни регулативи. Во 2020 година, на иницијатива и со поддршка од ЕУ и Советот на Европа, ГОи, Адвокатската комора на Република Северна Македонија и Министерството за правда основаа Национално координативно тело за имплементација на Законот за бесплатна правна помош со цел да се олесни пристапот до правна помош.

ЈАВЕН УГЛЕД: 4.3

Угледот на граѓанскиот сектор забележа благо подобрување во 2020 година како резултат на позитивната медиумска покриеност за активностите на ГОи насочени кон олеснување на ефектите предизвикани од пандемијата. Иако имаше значителни подобрувања во текот на последните неколку години, јавниот углед на граѓанскиот сектор остана на ниско ниво како резултат на негативните трендови во минатото, поточно негативната реторика на претходната влада.

ГОи имаа значителна медиумска покриеност во текот на 2020 година. Претставниците на граѓанскиот сектор учествуваа во информативни програми и телевизиски дебати, а телевизиските документарни филмови кои известуваат за улогата на ГОи за време на кризата придонесоа да се подобри угледот на секторот.

Ваквите појавувања во медиумите овозможија јавноста сè повеќе да ги препознава активизмот на граѓанските организации и позитивните промени што ги носат ГОи во општеството преку нивното застапување и преку давањето услуги. ГОи се сметаат за претставници на гласот на граѓаните и начин да се допре до владините институции. Сепак, дел од населението сè уште ги критикува ГОи за земање големи суми пари на нетранспарентен начин.

Перцепцијата на Владата за граѓанскиот сектор е задоволителна. Многу јавни институции ја препознаваат улогата на ГОи и нивната вклученост во прашањата од јавен карактер, па важни одлуки од јавен интерес се носат во консултација со ГОи. Според оваа програма, Владата се обврзува на соработка со ГОи. Во текот на 2020 година немаше оркестрирани напади врз ГОи од страна на државните институции. Сепак, некои владини претставници, бизнис-секторот и значителен дел од општеството сè уште немаат доволно разбирање за работата на ГОи. Некои политички партии ширеа негативни пораки за ГОи во текот на 2020 година. Особено беше забележителен говорот на омраза што се ширеше на официјалните страници на Фејсбук на две политички партии. Нивната реторика вклучуваше повици за јавен линч, па дури и закани по живот упатени до вработените во Фондацијата Метаморфозис, граѓанска организација која води интернет-страница за проверка на факти во партнерство со Фејсбук како средство за борба против лажните вести. Официјалната програма на една од овие две политички партии, Левица, која во 2020 година за прв пат доби пратенички места и забележа најголемо зголемување на поддршката, повика на мерки за „десороризација“ на граѓанскиот сектор во државата и спречување на ширењето на „пропагандата“ од страна на тинк тенк организациите и невладините организации финансирани од странски донатори.

Во текот на 2020 година ГОи покажаа добри вештини кога станува збор за односите со јавноста и нашироко ја промовираа својата работа на друштвените мрежи.

Не постојат јасни информации за сумата јавни средства доделена на ГОи во однос на сумите доделени на политичките партии, иако и двата типа организации се финансирани од истата буџетска линија, „469 трансфери на ГОи“. Ваквиот недостиг на транспарентност во врска со средствата од јавните фондови распределени на ГОи може да има негативно влијание врз довербата на јавноста во ГОи.

Саморегулирањето во рамките на секторот немаше значајна промена во 2020 година. Во рамките на програмата Одржливо граѓанско општество - Државно финансирање на ГОи, спроведена од МЦМС во партнерство со Балканската мрежа за развој на граѓанското општество (БЦСДН), поддршка во форма на грант им беше доделена на пет граѓански мрежи за подобрување на нивните внатрешни политики, зајакнување на организациските капацитети, транспарентноста и отчетноста, зајакнување на саморегулирањето на граѓанскиот сектор и подигање на свеста за практиките на добро управување. ГОи сè уште немаат формирано заеднички кодекс на однесување или други механизми за саморегулирање.

Напомена: Мислењата изнесени во овој документ се мислења на панелистите и проектните истражувачи и не секогаш се во согласност во ставовите на УСАИД или ФХИ 360.